

Inhoud

Verhalend ontwerp groep 8	315
Leerdoelen	315
Schets van de verhaallijn	316
Tijdplanning	317
Zelf dit ontwerp uitvoeren	317
Praktische tips van collega's	318
Informatiemateriaal	319
Schema episode 1 Tom en Inge	320
Toelichting bij episode 1	321
Schema episode 2 Ik-ben-ik kistje	324
Toelichting bij episode 2	326
Schema episode 3 Verkering!	327
Toelichting bij episode 3	327
Schema bij episode 4 Het puberboek	332
Toelichting bij episode 4	333
Schema episode 5 Vrienden met problemen	335
Toelichting bij episode 5	337
Schema episode 6 Een half jaar verkering	338
Toelichting bij episode 6	341
Kopieerbladen	342
Planningsformulier	353

Verhalend ontwerp groep 8

I. Lichamelijke en emotionele ontwikkeling

Doel:

De kinderen

- zijn zich meer bewust van hun identiteit als doof/slechthorend persoon
- kunnen de veranderingen die in de puberteit plaatsvinden noemen
- zijn zich ervan bewust dat de veranderingen in de puberteit verschillend verlopen en ervaren worden

II. Sociale ontwikkeling en relaties

Doel:

De kinderen

- beseffen dat ze, om vriendschappen te onderhouden een aantal dingen moeten kunnen: goed luisteren, inleven in een ander enzovoort
- weten dat iemand aangetrokken kan worden door of verliefd kan worden op een man, een vrouw of beide
- beseffen dat verliefdheid kan verschillen in aspecten als uitingsvorm, leeftijd en geslacht en welke reacties verliefdheid kan oproepen bij zichzelf en anderen
- weten dat de uitingsvormen van en opvattingen over 'verkering hebben' kunnen verschillen
- beseffen dat ze het mogen aangeven als ze gedragingen van anderen niet prettig vinden
- kennen de sociale codes van internetgebruik.

III. Seksualiteit en gezondheid

Doel:

De kinderen

- weten wat seksueel misbruik inhoudt en op welke manier ze eventueel om hulp kunnen vragen

In het ontwerp komen de volgende algemene vaardigheden aan bod:

- ontwerpen
- vragen stellen
- informatie verzamelen
- informatie verwerken
- teksten schrijven
- mening vormen
- rollenspelen doen
- gesprekken voeren
- samenwerken
- gasten ontvangen
- presenteren

Schets van de verhaallijn: Tom & Inge

Voor kinderen van 11 – 12 jaar is er een verhaallijn gemaakt met twee net iets oudere dove/slechthorende hoofdpersonen: Tom en Inge. Ze zitten al jaren bij elkaar in de klas en kunnen het goed met elkaar vinden. Maar dan wordt Tom verliefd op Inge ... Krijgen ze verkering? En wat maken hun broer, vrienden en klasgenoten allemaal mee? Dit ontwerp lijkt een beetje op een soap, al is het niet zo verwarrend, snel en oppervlakkig ...!

Het motto is: help / hoera, ik word een puber!

De lijn in het verhaal is van inleving in de hoofdpersonen (episode 1) via versterking van het zelfbeeld (episode 2) naar waardenvorming (episode 3). Daarna volgen informatie over puberteit en seksualiteit (episode 4), problemen oplossen en hulp vragen (episode 5). Een feestelijke presentatie (episode 6) is het slot van dit ontwerp.

Episode 1 Tom en Inge

Tom en Inge zijn doof/slechthorend en zitten al jaren bij elkaar in de klas. Ze kunnen het goed met elkaar vinden. De kinderen maken Tom (13), Inge (12), hun families en hun kamer.

De kinderen leven zich in de hoofdpersonen in.

Episode 2 Ik-ben-ik kistje

Als Tom en Inge op school een eigen 'ik ben ik' kistje maken, doen de kinderen dat ook. In het kistje komen spulletjes die waardevol zijn voor het kind. En complimenten van de andere kinderen. *Deze episode versterkt het positieve zelfbeeld van de kinderen.*

Episode 3 Verkering!

Tom wordt verliefd op Inge. De kinderen bedenken tips voor Tom. Het lukt, ze krijgen verkering! Wat is dat eigenlijk, verkering? Wat doe je dan samen? En wat zouden hun ouders ervan vinden? Als Tom op MSN opschept over zijn verkering krijgen ze dikke ruzie. *Van verkering naar seks hoeft helemaal niet snel, zoals veel kinderen denken.*

Episode 4 Het Puberboek

Inge wil weten wat haar in de puberteit te wachten staat. Ze kan geen goed puberboek vinden. De kinderen maken zelf een Puberboek waarin ze over hun eigen vragen schrijven.

Deze episode kan vervallen als de kinderen al eerder uitgebreid hebben gewerkt over de puberteit. Informatie en kennis over de puberteit en de eigen ontwikkeling.

Episode 5 Vrienden met problemen

Inge en Tom zijn heel gelukkig samen. Maar hun vrienden hebben nogal wat problemen.

De kinderen bedenken problemen en oplossingen en proberen in rollenspelen of dit werkt. Ook raadplegen ze een deskundige, bij voorkeur de interne contactpersoon van de eigen school. *De vrienden van Tom en Inge zijn de aanleiding om over lastige problemen te praten, met elkaar en met de vertrouwenspersoon.*

Episode 6 Een half jaar verkering

Tom en Inge hebben nu al een half jaar verkering. Dat willen ze vieren! Ze organiseren samen een feest. De klas organiseert een eigen feest en presenteert alles aan de ouders. Die praten na afloop door met een deskundige. Een vrolijke afsluiting, waar kinderen en ouders trots op zullen zijn.

Tijdplanning

Hieronder een globale tijdplanning. De uiteindelijke tijdinvestering hangt af van uw persoonlijke invulling. Een episode kan verdeeld worden over meerdere dagen.

episode 1 3 - 4 uur	portretten van Tom en Inge maken, familie en kamer maken, presenteren
episode 2 3 uur	kistjes versieren en vullen; presenteren; complimenten geven eventueel extra lesuur voor sova les complimenten eventueel extra tijd om zelf een kistje te maken
episode 3 6 uur	gesprekken, poster met tips maken, liefdesbrieven, verkerings- kaartjes, relatie tijdlijn, gesprek over ouders, ruzie uitpraten, liefdestafel (kan vervallen)
episode 4 6 uur	vragen verzamelen en sorteren, taken verdelen, informatie opzoeken en verwerken tot een kladversie, bespreken, netversie maken incl. plaatjes
episode 5 1 - 3 uur 2 uur	problemen bespreken, gesprekken voeren afhankelijk van het aantal situaties gesprek met vertrouwenspersoon incl. voorbereiding
episode 6 3 uur	voorbereiding van presentatie en feest; uitvoering

Totaal in een mooie uitvoering ongeveer 25 uur, in ideale vorm verspreid over een periode van ongeveer 4 weken.

Zelf dit ontwerp uitvoeren

Wanneer u zelf dit ontwerp wilt gaan uitvoeren kunt u ter voorbereiding het schematische draaiboek doornemen. Na elke episode volgt een toelichting op de onderstreepte onderdelen van deze episode. De bijbehorende kopieerbladen vindt u achterin. Ook zijn ervaringen van een collega die het ontwerp uitvoerde bijgevoegd.

Vanzelfsprekend kunt u in het draaiboek zelf eigen uw aanpassingen maken en leeractiviteiten aanpassen aan uw eigen groep of voorkeur. Dat geldt zeker ook voor de gebruikte materialen en de organisatievorm: het draaiboek biedt daarvoor slechts suggesties. Het is echter wel verstandig om de verhaallijn aan te houden, omdat anders de kracht uit het ontwerp kan verdwijnen.

Praktische tips van collega's

- houd de verhaallijn overzichtelijk
 - werk stap voor stap, doe niet allerlei episodes en leeractiviteiten door elkaar
 - houd het verhaal zo helder mogelijk, bewandel geen zijpaden
 - begin niet te snel over het feest en de presentatie, dat leidt ontzettend af
- bewaak de inhoudelijke kwaliteit
 - zorg dat de kinderen niet te veel tijd aan het knutselen zijn
 - grijp in als kinderen inhoudelijke onzin verkondigen
- houd de boodschap in uw achterhoofd
 - puber worden is heel gewoon
 - verkering is niet hetzelfde als seks
 - vraag hulp bij problemen

Informatiemateriaal

In een verhalend ontwerp zoeken de leerlingen zelf zoveel mogelijk de antwoorden op hun vragen. Daarvoor hebben ze geschikt informatiemateriaal nodig: informatieve (kinder)boeken, platen, folders, modellen, websites. Als de leerlingen moeilijk lezen kunnen ze hun leerkrachten en andere (dove) volwassenen ook als informatiebronnen inschakelen. Ook kunnen ze gebruik maken van de cd rom puberteit met allerlei informatie over de puberteit en aanverwante zaken. Ook beeldmateriaal van de dvd, waarop de animaties van het liefdespaleis staan, bevat goede informatie.

Als leerlingen enthousiast worden willen ze dingen weten. Op dat moment moet de informatie onder handbereik zijn. Het is dus verstandig om die voor de start van het ontwerp verzamelen! De leerlingen zullen een thematafel om zelf in rond te neuzen zeker waarderen.

In episode 4 gebruiken de leerlingen informatie over puberteit en seksualiteit.

Boeken:

Eenvoudig:

- *Jan heeft een natte droom* (seksuele voorlichting voor jongens) en *Miep is ongesteld* (seksuele voorlichting voor meisjes) uit de serie emotieboekjes gebruiken, www.fffathaguyot.nl
- Hygiëne fotoboek o.a. over ongesteldheid (www.weerklank.nl)

Boeken

- *Ben jij ook op mij?* van Sanderijn van der Doef, uitg. Ploegsma, ISBN 902161498.
- *Het puberboek* van Sanderijn van der Doef, uitg. Ploegsma, ISBN 9021616068.
- *Seks en zo* van Robie H. Harris, uitg. Gottmer, ISBN 9025727689.
- *Oh, zit dat zo!* van Jorg Muller, uitg. Van Holkema en Warendorf, ISBN 9026913427. Met veel illustraties.
- *Seks, puberteit en al dat gedoe* van Jacqui Bailey, uitg. Van Goor, ISBN 900035880.

Voor betere lezers:

- *Zoek de verschillen* van Martine Delfos, uitg. Pereboom, ISBN 9075564334.
- *Een vrolijke drukte. Over menstruatie* van Martine Delfos, uitg. Pereboom, ISBN 9075564074.
- *Kop en staart. Over zaadlozing* van Martine Delfos, uitg. Pereboom, ISBN 9075564082.
- *Zin in jezelf. Over masturbatie* van Martine Delfos, uitg. Pereboom, ISBN 9075564252.
- *Overal te koop. Over voorbehoedmiddelen* van Martine Delfos, uitg. Pereboom, ISBN 9075564333.
- *De dicht-bij-je-bed show. Over geslachtsziekten* van Martine Delfos, uitg. Pereboom, ISBN 9075564341.
- *Het opgroeiboek voor meisjes* van Lynda Madaras, uitg. Elmar, ISBN 9058140032.
- *Het opgroeiboek voor jongens* van Lynda Madaras, uitg. Elmar, ISBN 9058140067.

Folders:

- *Pubergids – Voor jongens + ook een beetje voor meisjes* en *Pubergids – Voor meisjes + ook een beetje voor jongens*, uitg. NIGZ, te bestellen via www.nigz.nl. Hier zijn ook de folders *Help, een puber in de klas* en *Help, een puber in huis* te verkrijgen, met informatie voor leerkrachten en ouders.

Video/dvd:

- De video *Wat gebeurt er nu weer met mij?* van Peter Mayle is te leen bij GGD, SBD of bibliotheek. Door de humoristische aanpak is de essentie niet altijd duidelijk.
- Medio 2007 komt er in de serie Dove kinderen vertellen over...een dvd uit waarop dove kinderen en jongeren zelf vertellen over liefde en verliefdheid. (www.psydon.nl)

Websites:

- www.weetal.nl. Informatie wordt in NGT gegeven. Op deze sites staan ook andere bruikbare websites voor dove kinderen/jongeren aangegeven.

Ten dele zijn geschikt:

- www.volwassenworden.nl (De animatie over de menstruatiecyclus)
- www.sekswoordenboek.nl 'encyclopedie' met duidelijke illustraties.
- www.netdokter.nl
- www.zoenenenzo.nl
- liefde.leerlingen.com
- www.jeugdsekualiteit.be
- www.jip.org

Tom & Inge Episode 1: Tom en Inge

verhaallijn	sleutelvragen	leeractiviteiten	materialen	organisatie
De leerkracht vertelt over twee dove kinderen die bij elkaar in groep 8 zitten: Tom en Inge. Ze kennen elkaar al jaren en kunnen het goed met elkaar vinden. Inge is een leuk, vlot meisje van 12. Ze is best al groot voor haar leeftijd. Tom is net 13. Hij is lief en een beetje verlegen maar doet vaak stoer. Hij houdt erg van voetballen.		klassengesprek lijstjes maken op bord	<u>verhaal als opening</u>	hele klas
De kinderen maken de portretten van Tom en Inge, hun familie. Ook maken ze een plattgrond van hun kamers.	<ul style="list-style-type: none"> - hoe zou Tom eruit kunnen zien? - is hij groot of klein? - wat voor haar heeft hij? - wat voor kleren draagt hij? - heeft hij een bril? - wat voor hobby's zou Tom nog meer kunnen hebben? - wat voor broer heeft Tom? - wat voor familie zou Tom hebben? - wat voor kamer denk je dat Tom heeft? <p>zelfde vragen voor Inge</p>	<p><u>hoofdpersonen tot leven wekken</u></p> <p>in tweetallen een onderdeel ontwerpen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. portret van Tom op A2 2. portret van Inge op A2 3. familie van Tom + uitleg 4. familie van Inge + uitleg 5. kamer van Tom in plattgrond 6. kamer van Inge in plattgrond <p>uit te breiden met bijvoorbeeld de hartsvriendin van Inge</p> <p>alle kinderen presenteren hun werk het werk komt op het wandfries</p>	divers tekenmateriaal zoals grote vellen papier of karton, krijtjes, stiften, gekleurd papier, scharen, lijm, buddy's of tape	tweetallen
				tweetallen aan de klas

Toelichting bij episode 1

Verhaal als opening

Een argeloze en eenvoudige manier om een verhalend ontwerp te beginnen is met een kort verhaal. 'Er waren eens een jongen en een meisje. Ze zijn allebei aardig. En allebei doof/slechthorend. Het meisje heet Inge, zij is 12. De jongen heet Tom, hij is 13. Ze zitten al een paar jaar bij elkaar in de klas en kunnen het meestal wel goed met elkaar vinden. Wat denken jullie, zouden ze naast elkaar zitten? En waar zouden ze op school kunnen zitten? Ik ben wel heel benieuwd naar deze jongen en dit meisje. Ik zou graag meer over ze willen weten ...' Binnen vijf minuten heeft u de leerlingen zo aan het werk gezet.

Etienne Scheeper, groepsleerkracht van Signis, probeerde een deel van dit ontwerp uit met zijn zes leerlingen.

'Bij het begin kondig ik aan dat het verhaal over twee dove/slechthorende kinderen zal gaan. Leerlingen worden zeer nieuwsgierig en enthousiast; ook de start van het verhaal motiveert de kinderen enorm. Ik moet overigens wel enigszins strijden tegen het idee dat 'een verhaal' betekent dat ze een half uur lekker kunnen achterover zitten en luisteren. Grappig is dat de leerlingen 'zeuren' om het verhaal door te vertellen, terwijl ze bezig zijn met het uitvoeren van de (teken-) opdrachten.'

Het 'meester vertel nou verder' gezeur kunt u voorkomen door bij de start helemaal niet over een verhaal te praten. U begint gewoon. Dat gaat prima. Overigens geeft dit 'gezeur' wel aan dat de kinderen gretig en nieuwsgierig zijn!

Etienne: 'Alle kinderen hangen tussen geloof en ongeloof in: "Bestaat Inge echt, of niet?!" Is dat de bedoeling bij een verhalend ontwerp?'

Als kinderen voor het eerst een verhalend ontwerp doen, krijgt u regelmatig de vraag 'is dit echt of niet'. Geen probleem als u gewoon antwoordt: 'Het is niet echt, maar het zou wel echt kunnen zijn!' En dat laatste natuurlijk heel uitnodigend en spannend. De ervaring leert dat elk kind dan tevreden is. Het voelt echt, en daar gaat het om.

Hoofdpersonen tot leven wekken

Om de hoofdpersonen tot leven te wekken maken de kinderen de portretten van Tom en Inge en hun familie. Ook maken ze een mooi gekleurde plattegrond van de kamer van Tom en Inge. Je kunt aan de kamers goed zien wat voor kinderen Inge en Tom zijn, en wat hun hobby's zijn.

1.	portret van Tom	groot formaat, bijv. A2; met verf, wasco of pastelkrijt
2.	portret van Inge	groot formaat, bijv. A2; met verf, wasco of pastelkrijt
3.	familie van Tom	elk familielid op A4 formaat schetsen kleren erop van papier en lapjes elke persoon uitknippen; de hele familie op gekleurd vel papier plakken bij elke persoon de naam, leeftijd, beroep, hobby's enz schrijven
4.	familie van Inge	zie familie van Tom
5.	kamer van Tom	plattegrond op groot vel papier, schetsmatig, veel kleuren
6.	kamer van Inge	zie kamer van Tom

Etienne: *'Leerlingen gaan snel samenwerken en overleggen. Leuk om te zien dat er inderdaad noodzaak is om met elkaar te overleggen. In de werkstukken is ook te zien dat er overleg is geweest.'*

Loop tijdens het werk rond en help zonodig met aanvullende sleutelvragen. Laat de groepjes ook met elkaar overleggen zodat hun ontwerpen geen tegenstrijdigheden gaan bevatten.

Het is heel belangrijk de kinderen te stimuleren om hun ideeën mooi en zorgvuldig uit te werken. Wees niet te gauw tevreden – ze kunnen meestal meer dan u denkt! Zorg ook voor mooie materialen (gekleurd karton, verf enz.), dat helpt enorm. En kondig aan dat alle spullen die gemaakt worden natuurlijk gepresenteerd worden en in het lokaal komen te hangen.

Geef vooraf aan hoeveel tijd ze voor deze opdrachten hebben. Een beetje tijdsdruk werkt meestal het beste. Laat kinderen die gauw klaar zijn doorgaan met een van de andere opdrachten, of een ander groepje helpen.

Etienne: *'De opdracht is dat het werk mooi moet worden gemaakt. Dat doen de leerlingen uitstekend. Ze werken hierdoor wel langer aan een opdracht. Ik heb zes leerlingen. Ik kan niet alle opdrachten laten uitvoeren in twee lessen door zes leerlingen. Da's wel een organisatorisch probleem.'*

Als uw groep groot genoeg is kunnen zes groepjes tegelijkertijd aan een van de opdrachten werken. Is uw klas daarvoor te klein, wees dan extra alert op de materialen. Verven met grote kwasten, scheuren met gekleurd papier, pastelkrijt – met dit soort technieken hebben de kinderen snel een mooi resultaat. Kleurpotloden zorgen altijd voor tijdrovend gepriegel. Verder is het misschien mogelijk een deel van het werk uit te besteden aan handvaardigheid of tekenen, of het als huiswerk af te laten maken.

Etienne: *'Heb zojuist na enkele drukke weken de draad weer opgepakt. Eigenlijk tot mijn verbazing is het enthousiasme nog lang niet weg. Leerlingen hebben weer hard en gemotiveerd gewerkt. Grappig nieuwe ontwikkeling: drie meisjes die aan de kamer van Inge werken willen deze tot de presentatie geheim houden voor de jongens (die de kamer van Tom maken). De plattegrond hangt nu zelfs achterstevoren op het prikbord!'*

Laat elk groepje het gemaakte werk presenteren. Geef tijdens de presentatie volop complimenten en laat de andere kinderen belangstellende vragen stellen. Hang al het gemaakte werk op aan de muur. Vanaf dat moment 'leven' de hoofdpersonen voor de kinderen. En als het goed is ook voor uzelf!

wandfries

Verhalend ontwerpen is overgewaaid uit Schotland. Echt Schots is het werken met een wandfries. Soms zijn daar alle vier de muren van een klas (ja, inclusief de ramen) voorzien van schitterend leerlingenwerk. Als bezoeker word je zelfs door de jongste leerlingen langs het wandfries rondgeleid. Je krijgt dan een uitstekend beeld van het verloop van het verhaal. Maar belangrijker is natuurlijk dat de leerlingen zelf overzicht houden, met trots terug kunnen kijken op wat ze al hebben gedaan, en zonder veel moeite een presentatie kunnen houden. Let maar eens op wat er gebeurt als een leerling ziek is geweest!

Een simpel wandfries bestaat uit

- grote vellen papier of karton aan de muur
- waarop in chronologische volgorde
- goed verzorgd leerlingenwerk wordt opgehangen
- liefst met buddies, zodat het ook weer kan worden verplaatst

Het wandfries werkt pas goed als u het actueel houdt: hang wat gemaakt is direct op.

Buddies (plakgum) zijn fantastisch handig. U kunt van alles ophangen zonder de wand en het werk te beschadigen, en u kunt het gemakkelijk weer verplaatsen.

Een wandfries kunt u uitbreiden door er tafels met een kleine tentoonstelling onder te zetten. Individueel werk van leerlingen, waarvoor op het wandfries geen plaats is, kunt u in mappen ter inzage neerleggen.

Tom & Inge Episode 2: Ik-ben-ik kistje

verhaallijn	sleutelvragen	leeractiviteiten	materialen	organisatie
Inge en Tom maken bij techniek een ik-ben-ik kistje. Het kistje (of de doos) ziet er prachtig uit en is gevuld met voorwerpen, foto's en andere dingetjes die voor henzelf heel belangrijk zijn. Er zitten ook dingen in waar ze heel trots op zijn. In het kistje zitten geen dingen die anderen niet mogen zien.	<ul style="list-style-type: none"> - wat denk je dat Inge in haar kistje zou kunnen stoppen? - en Tom? - zouden ze een knuffel in hun kistje stoppen? - foto's? - een herinnering aan een vakantie? - iets dat ze sparen? - iets van hun club? - iets dat ze hebben gevonden? - wat nog meer? - zouden we ook dingen kunnen bedenken die Inge of Tom te privé vinden voor het kistje? 	klassengesprek lijst maken op bord		hele klas
De kinderen vullen een eigen kistje met belangrijke voorwerpen die iets over henzelf zeggen.	<ul style="list-style-type: none"> - stel je voor dat je zelf zo'n kistje zou maken; wat voor soort dingen zou je er dan zelf in kunnen stoppen? - hoe zou je aan deze dingen kunnen komen? - hoe zou je jouw kistje kunnen versieren? - met welke spullen? 	klassengesprek kistjes versieren kistjes vullen, deels als huiswerk	kistjes of dozen materiaal om te versieren evt. materiaal om kistjes te maken	hele klas individueel

Tom & Inge Episode 2: Ik-ben-ik kistje (vervolg)

verhaallijn	sleutelvragen	leeractiviteiten	materialen	organisatie
Elk kind presenteert zijn of haar eigen kistje. De anderen stellen vragen en geven complimenten.	<ul style="list-style-type: none"> - wat zou je na deze presentatie nog willen vragen? - wat kun je doen als je een vraag te privé vindt? - wat vind je mooi aan dit kistje? 	kistjes presenteren		hele klas
Elk kind krijgt van de andere kinderen kaartjes met aardige dingen cadeau. Die kunnen ook in het kistje!	<ul style="list-style-type: none"> - welke complimenten zouden wij aan elkaar kunnen geven? - hoe zou je kunnen uitleggen wat een compliment is? - wie wil deze lijst mooi over-schrijven voor het wandfries? - wat voor complimenten zou je voor ... op een briefje kunnen opschrijven? Het moeten wel echt aardige dingen zijn! - welke van deze complimenten wil je wel voorlezen? - welke van deze complimenten zou je wel in je kistje willen stoppen? 	<u>klassengesprek over complimenten</u> of sova les over complimenten	complimentenkaartjes (kopieerblad)	hele klas
		complimenten op briefjes schrijven		hele klas
		complimenten uitkiezen voor eigen kistje		individueel

Toelichting bij episode 2

Vorbereiding

- Kopieer de kaartjes op mooi gekleurd papier en knip ze uit

Benodigdheden

- Kopieer de bladen 8.1 waarop de kinderen hun complimenten kunnen schrijven

Ik-ben-ik kistje

Etienne: 'Heb de afgelopen weken gewerkt aan het ik-ben-ik kistje. Heb het kistje gebruikt wat ze bij techniek in elkaar hebben getimmerd. Ik laat een eigen kistje zien met spulletjes erin 'van Inge'. De leerlingen worden enorm nieuwsgierig naar wat erin zou zitten. Ik heb een knuffel, een kinderboekje, een kettinkje dat ze van Tom heeft gekregen, een stukje bergkristal, een oude geluksmunt 'van opa' en een poppetje van Sesamstraat. Toen heb ik bij alle voorwerpen verteld waarom Inge het in haar ik-ben-ik kistje heeft gedaan. Daarna heb ik gevraagd of zij ook spullen mee willen nemen voor in hun eigen kistje. Als voorbeeld neem ik twee memorabilia uit mijn eigen portemonnee om aan te tonen wat ik bedoel.'

(enige tijd later) 'De kinderen vertellen over hun privé spulletjes. Erg leuk om te zien; er hangt een sfeer van elkaar in vertrouwen nemen. Alle verhalen worden heel serieus aangehoord.'

Klassengesprek over complimenten

Etienne: 'Ik heb een werkblad gemaakt met schatkistjes erin. Hierin schrijven alle leerlingen een compliment voor een ander kind. Deze plaatjes van de schatkistjes zijn uitgeknipt en in het ik-ben-ik kistje gedaan op tafel van de verschillende kinderen. Vaak zijn de complimentjes verrassend; de kinderen vinden het leuk en spannend.'

'Probleem is wel dat de kinderen niet gewend zijn complimenten te krijgen en/of te ontvangen. Ze zijn zeker niet allemaal in staat een knap compliment te formuleren. Ze weten vaak niet eens wat de ander prettig vindt om te horen. Dit geldt niet voor alle leerlingen natuurlijk, maar toch zeker voor een aanzienlijk deel. Dus eigenlijk zou je deze episode moeten uitbreiden met een les over complimenten geven. Dit is sociale vaardigheidstraining.'

Het is belangrijk om vooraf goed met de kinderen door te spreken wat een compliment is. 'Iets aardigs wat je zegt tegen iemand anders. Of iets aardigs wat iemand anders tegen jou zegt. Een compliment is net een cadeautje: het is leuk om te geven en leuk om te krijgen.

Een echt compliment is gemeend. Onechte complimenten kunnen heel gemeen zijn!

Ieder mens vindt het fijn om complimenten te krijgen. Ieder mens heeft dat ook nodig. Daarom is het goed om elkaar ook eens een compliment te geven.' Begin zelf met alle kinderen een compliment te geven. En vergeet uzelf niet!

Door samen met de kinderen een lijst met mogelijke complimenten op het bord te maken helpt u ze bij het bedenken van complimenten voor elkaar. Kijk even mee als ze aan het werk zijn of het ze lukt en help ze zonedig met een paar ideeën.

Als er tijdens de sova-lessen al aandacht besteed is aan complimenten is het goed om hiernaar te verwijzen.

Tom & Inge Episode 3: Verkering!

verhaallijn	sleutelvragen	leeractiviteiten	materialen	organisatie
Tom is Inge tegen gekomen in het zwembad. Hij raakt een beetje in de war als hij haar ziet in een nieuwe bikini. Hij vindt het spannend om naar haar te kijken, maar weet eigenlijk niets te zeggen. Wat raar! De dagen daarna moet hij steeds aan haar denken. Hij wordt er een beetje afwezig en dromerig van. Zijn broer plaagt hem ermee: 'Tommie is verliefd!' Misschien is dat wel zo ...	<ul style="list-style-type: none"> - hoe denk je dat Tom zich voelt? - hoe voelt verliefdheid volgens jou? - hoe kun je merken dat je verliefd bent? - hoe kun je aan iemand anders merken dat hij of zij verliefd is? 	klassengesprek		hele klas
De kinderen bedenken voor Tom allerlei leuke manieren om Inge te laten weten dat hij verliefd op haar is.	<ul style="list-style-type: none"> - hoe zou Tom kunnen laten weten aan Inge dat hij verliefd op haar is? - wat vinden we goede versiertips voor Tom? - hoe kunnen we die mooi uitwerken? 	brainstorm op bord tips bespreken (niet alles is leuk!) tips uitwerken voor wandfries	karton, tekenmateriaal	hele klas tweetallen
Tom schrijft een liefdesbrief aan Inge. Dat vindt hij romantischer dan MSN. Spannend... Inge schrijft terug dat ze wel verkering met hem wil!	<ul style="list-style-type: none"> - wat zou Tom in zijn brief kunnen schrijven? - hoe zou hij er een mooie liefdesbrief van kunnen maken? - hoe denk je dat Inge zal reageren? - wat kan Inge doen als ze niet met Tom wil? - Inge vindt Tom leuk en stuurt een brief terug; wat zou ze daarin kunnen schrijven? - hoe zou Tom zich voelen als hij Inges brief ziet? - waar zou hij de brief lezen? - hoe zou hij zich voelen? 	<u>liefdesbrieven</u> <u>schrijven</u>		individueel

Tom & Inge Episode 3: Verkering! (vervolg)

verhaallijn	sleutelvragen	leeractiviteiten	materialen	organisatie
Inge is supervervliefd. Ze verzamelt allemaal romantische spulletjes. In de klas richten de kinderen een mooie liefdestafel in	<ul style="list-style-type: none"> - welke spulletjes zou Inge verzamelen? - hoe kunnen wij aan romantische spulletjes komen? - hoe maken we daar een echte liefdestafel van? 	romantische spulletjes verzamelen (huiswerk) en liefdestafel inrichten	rood kleed romantische spulletjes	NB dit onderdeel geeft sfeer maar kan bij tijdgebrek vervallen
De ouders van Inge en Tom weten inmiddels ook dat ze verkering hebben. De verschillende culturele normen en waarden kunnen zo heel natuurlijk worden besproken.	<ul style="list-style-type: none"> - wat zouden de ouders van Inge ervan vinden? - en die van Tom? - wat zouden ze erover zeggen? - wat denk je dat jouw ouders ervan zouden vinden? - wat denk je dat ze zouden zeggen? 	klassengesprek evt. uitspelen in rollenspel		hele klas
Tom en Inge hebben dikke verkering. Ze doen allemaal leuke dingen samen. De kinderen verdiepen zich hier uitgebreid in.	<ul style="list-style-type: none"> - wat zou Inge leuk vinden om samen te doen? - en wat zou Tom leuk vinden? - wat vinden Tom en Inge allebei leuk? - waarover denken ze anders? - wat zouden andere kinderen doen als ze verkering hebben? - wat zou jij leuk vinden als je verkering had? - waar zou je helemaal geen zin in hebben? - welke van deze dingen mogen anderen zien, welke zijn privé? 	brainstorm <u>verkeringskaartjes</u> <u>aanvullen en sorteren</u> meisjes: leuk / niet leuk voor Inge jongens: leuk / niet leuk voor Tom keuzes bespreken en verbinden met eigen keuzes kaartjes labelen met privé	<u>verkeringskaartjes</u> (kopieerblad)	hele klas groepje jongens groepje meisjes jongens / meisjes

Tom & Inge Episode 3: Verkering! (vervolg)

verhaallijn	sleutelvragen	leeractiviteiten	materialen	organisatie
<p>Ze maken een relatie tijdbalk. Van eerste liefdesbrief naar seks duurt langer dan je denkt!</p>	<ul style="list-style-type: none"> - welke dingen zouden Tom en Inge de eerste dagen van hun verkering samen doen? - welke dingen de eerste weken? - welke dingen na een paar maanden? - welke dingen na een paar jaar? - wanneer denk je dat ze met elkaar gaan zoenen? - wanneer denk je dat ze seks met elkaar hebben? - wat vind je normaal? - wat raad je hen aan? - Inge vindt dat je pas seks hebt als je elkaar heel goed en heel lang kent, dus wel een paar jaar; wat zou Tom daarvan vinden? - en hun ouders? - en wat vind jij ervan? 	<p>relatie tijdbalk maken</p> <ul style="list-style-type: none"> - eerste dagen - eerste weken - na een paar maanden - na een paar jaar <p>kaartjes bij een periode leggen</p> <p>relatie tijdbalk bespreken en verbinden met eigen keuzes</p>	<p>gekleurd karton</p> <p>verkeringskaartjes</p>	<p>per tweetal een periode (dezelfde kaartjes kunnen in meerdere perioden voorkomen!)</p> <p>hele klas</p>
<p>Tom vertelt op MSN over zijn verkering. Zijn vrienden willen van alles weten. Om stoer te doen gaat Tom opscheppen. De volgende dag is Inge erg boos. Ze wil er met Tom over praten. Gelukkig komt het wel weer goed: ze maken goede afspraken over wat privé is.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wat zou hij vertellen? - wat zouden zijn vrienden allemaal vragen? - waarover zou Tom opscheppen? - wat verzint hij om stoer te doen? - waarom zou Inge zo boos zijn? - hoe zou hun gesprek gaan? - wat spreken ze af dat privé is? 	<p>klassengesprek</p> <p>gesprek tussen Tom en Inge naspelen in rollenspel</p>	<p>hele klas</p> <p>tweetal</p>	<p>hele klas</p>
<p>De kinderen bedenken welke dingen ze willen onthouden. Dit komt later in het Puberboek.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - welke dingen over verliefdheid en verkering vinden we belangrijk om te onthouden? - wie werkt wat uit, zo dat het gekopieerd kan worden? 	<p>uitwerken en bewaren voor Puberboek</p>	<p>individueel</p>	<p>individueel</p>

Toelichting bij episode 3

Vorbereiding

- Kopieer de bladen 8.2 op stevig karton en knip de kaartjes uit.

Benodigdheden

- Kopieerbladen 8.2 met ideeën over wat je kunt doen als je verkering hebt

Liefdesbrieven schrijven

Etienne: ‘Verder heb ik bij taal een stelles aangegrepen om een liefdesbrief te maken van Tom voor Inge. De kinderen vinden het reuze spannend. Ik krijg allerlei tips over wat erin moet komen te staan; eigenlijk unaniem is het allerspannendst een voorstel om te zoenen! Wauw! Na een beginnetje hebben ze zelf de brief afgemaakt, door sommigen uitbundig versierd met kleurtjes en hartjes etc. Erg leuk geworden, de kinderen krijgen er helemaal een rood hoofd van, zo spannend. Een jongen schrijft zelfs in de brief op wie hij verliefd is: ‘Ik wil niet met Inge, maar met ...’; hij gaat er dus helemaal in op.’

‘Middels zo’n brief kun je mooi informatie meegeven over hoe je iemand kunt versieren en hoe je dat opbouwt. Dat je niet meteen begint met tongzoenen, bijvoorbeeld. Kinderen schijnen snel van niets naar alles te gaan op dit punt, hebben het gevoel dat het gewoon is om snel met iemand naar bed te gaan. Je zou zelfs een brievenwisseling kunnen maken; het antwoord van Inge, reactie van Tom, etc. Brief gaat van het ene kind naar het andere, die maakt een reactie, dan geeft die het weer door aan de volgende. Leuk?’

Verkeringskaartjes aanvullen en sorteren

Het gaat bij deze leeractiviteit vooral om het denken en het gesprek over de vele leuke dingen die je kunt doen als je verkering hebt. Uit onderzoek blijkt dat jongeren steeds sneller met elkaar naar bed gaan en daarmee een belangrijk deel van hun ontwikkeling op het gebied van intimiteit missen. Voor dove/slechthorende jongeren lijkt dit nog sterker te gelden.

Deze leeractiviteit kan hen helpen om zich een beeld te vormen van een ander soort verkering.

Laat hen daarom zelf eerst zoveel mogelijke leuke dingen bedenken die je samen kunt doen als je verkering hebt. En zorg ervoor dat er regelmatig goed wordt doorgepraat over de keuzes die de jongens en de meisjes maken.

Relatie tijdbalk

Op een lange strook karton maken de kinderen een relatie tijdbalk. Bijvoorbeeld zo:

de eerste dagen	de eerste weken	na een paar maanden	na een paar jaar

In de vakken leggen ze in tweetallen de verkeringskaartjes die passen bij deze tijd van verkering. De verkeringskaartjes kunnen ook gemaakt worden met eenvoudige tekeningen.

Ook bij deze leeractiviteit gaat het niet om de 'juiste' volgorde. Het werk is erop gericht om het gesprek tussen leerlingen onderling en met de leerkracht op gang te helpen. Laat de kaartjes dus vooral niet direct vast plakken, maar vraag de tweetallen eerst eens hun tijdbalk met die van een ander tweetal te vergelijken. Waarin verschillen ze van mening? Dat is interessante gespreksstof!

Als het niet lukt om in de hoofden van de kinderen enige ruimte en tijd te creëren tussen verkering krijgen en met elkaar naar bed gaan, laat hen dan hun relatie tijdelijk eens voorleggen aan dove volwassenen, die u heeft ingepraat. En schroom niet om namens de hoofdpersonen in te grijpen: 'Inge dacht dat ze dit leuk zou vinden, maar het valt haar reuze tegen. Ze heeft tegen Tom gezegd dat ze voorlopig ... Tom was eigenlijk wel een beetje opgelucht. Hij wil ook liever ... maar durfde dat niet te zeggen.'

Tom & Inge Episode 4: Het Puberboek

verhaallijn	sleutelvragen	leeractiviteiten	materialen	organisatie
In de kleedkamer bij gym vraagt een meisje of Inge al ongesteld is. Inge zegt 'nee', maar weet eigenlijk niet wat ze bedoelt. Wat is ongesteld? En wat staat haar in de puberteit nog meer te wachten? Inge kan geen handig, leuk en leesbaar puberboek vinden. Zou de klas dat kunnen maken?	<ul style="list-style-type: none"> - wat zou Inge in zo'n puberboek willen opzoeken? - op welke vragen zou ze een antwoord willen? - wat zouden jongens in een puberboek willen lezen? 	klassengesprek		hele klas
De kinderen bedenken vragen en onderwerpen; de leerkracht kan deze lijst aanvullen.	<ul style="list-style-type: none"> - hoeveel goede vragen kunnen we verzinnen? 50? 100? - welke vragen horen bij elkaar? - kunnen we extra vragen voor deze rubriek bedenken? - op welke vragen zouden wij graag een antwoord willen? - welke onderwerpen vinden we belangrijk genoeg om op te nemen in het puberboek? - welke volgorde lijkt ons goed? 	<p><u>vragen verzamelen</u></p> <p>vragen ordenen in rubrieken ontbrekende vragen aanvullen (de leerkracht mag toevoegen!)</p> <p>belangrijke vragen selecteren</p>	<p>gele post-it memo flapjes</p> <p>grote vellen papier stiften</p>	<p>twee talen</p> <p>hele klas</p>
De belangrijkste zaken verwerken ze in het puberboek.	<ul style="list-style-type: none"> - hoe zou zo'n puberboek eruit kunnen zien? papier, formaat, map, plaatjes, tekst, kopiëren? - schrijven of typen we het boek? - wie maakt welk onderdeel? 	<p>opzet voor <u>puberboek</u> maken</p> <p>brainstorm op bord</p> <p>taken verdelen</p>		<p>hele klas</p> <p>hele klas</p>
Via websites en boeken vinden ze informatie.	<ul style="list-style-type: none"> - waar vinden we informatie? - hoe kunnen we elkaar helpen? - wanneer bespreken we de kladteksten? - wanneer zijn de onderdelen van het puberboek klaar? 	<p><u>informatie zoeken</u></p> <p>teksten schrijven en illustreren</p> <p>teksten bespreken</p> <p>puberboek maken</p>	<p>folders, boeken, adressen websites, computer met internet</p> <p>losbladige map</p>	<p>individueel of twee talen</p> <p>hele klas</p> <p>tweetal</p>

Toelichting bij episode 4

Vragen verzamelen

Natuurlijk kunt u uw leerlingen een lijst met belangrijke vragen over puberteit en seksualiteit onder de neus duwen en hen opdracht geven die te beantwoorden. Ze zullen het vast wel doen, waarschijnlijk met dezelfde interesse waarmee ze elke schoolse opdracht uitvoeren. Als u hun nieuwsgierigheid en betrokkenheid een stuk wilt vergroten werkt het veel beter om henzelf de vragen te laten bedenken. Op de één of andere manier wil je vragen die je zelf bedacht hebt namelijk veel liever beantwoorden dan vragen die anderen voor je bedachten...

- 1 Zouden we samen heel veel vragen over de puberteit kunnen bedenken? Wat denken jullie, zou het ons lukken om samen meer dan 50 verschillende vragen te bedenken? Durven jullie dat aan? Of worden het er nog meer?
- 2 De leerlingen bedenken in tweetallen zoveel mogelijk verschillende vragen. Elke vraag schrijven ze duidelijk leesbaar op een afzonderlijk geel memoplakbriefje.
- 3 De vragen worden in rubrieken ingedeeld. U kunt zelf rubrieken benoemen, of dat door leerlingen laten doen. Elke rubriek wordt op een groot vel papier geschreven; de leerlingen plakken hun vragen in de goede rubriek, dubbele vragen over elkaar heen. U mag zelf ook vragen toevoegen.
- 4 Het is goed mogelijk dat er in bepaalde rubrieken te weinig vragen hangen of dat er rubrieken helemaal ontbreken. Laat daarvoor dan nog gericht vragen bedenken.
- 5 Bespreek de vragen en markeer in gezamenlijk overleg de belangrijke vragen. Natuurlijk mag u best zelf een aantal vragen als belangrijk aanmerken. Illustreer die znodig met eenvoudige tekeningetjes.
- 6 Spreek af wie op welke vragen een antwoord gaat zoeken.
- 7 Laat de leerlingen hun antwoorden aan elkaar rapporteren en de gevonden informatie uitwerken en op het wandfries hangen.

Puberboek

In het puberboek verzamelen de leerlingen de informatie die Inge (en zichzelf) belangrijk vindt om te weten. Het Puberboek is een mooie verwerkingsvorm, die het verzamelen van de informatie zinvol maakt.

Laat de informatie op de computer uitwerken, of met zwarte of donkerblauw balpen goed leesbaar opschrijven. Dan kun je voor elk kind een exemplaar van het Puberboek kopiëren. Een mooi voorkantje erbij, mapje erom, en elk kind heeft een eigen naslagwerk voor thuis.

Informatie zoeken

Zorg dat er voor voldoende informatie in de klas is als de leerlingen hun vragen hebben bedacht: ze zullen snel aan het werk willen. Informatieve kinderboeken, strips, folders, videomateriaal, websites – alles wat hen kan helpen om hun vragen te beantwoorden. Ook leerkrachten en groepsleiders kunnen als informatiebron ingeschakeld worden.

De ervaring leert dat leerlingen die iets willen weten graag bereid zijn om in moeilijke boeken te duiken. Als u een mooie thematafel inricht zullen ze ook tussendoor graag in deze informatie neuzen. Vaak nemen ze zelf ook spullen mee naar school.

Bespreek vooraf dat het niet de bedoeling is om informatie over te schrijven of te kopiëren van internet. Daar heeft Inge natuurlijk niks aan. Stel als eis dat ze gevonden informatie in eigen woorden opnemen in het puberboek. En laat ze regelmatig de informatie die ze gevonden hebben presenteren – dat zorgt ervoor dat de informatie echt hun hoofd in komt, zowel bij de leerling die het gevonden heeft, als bij de anderen. En het geeft u de gelegenheid om te checken of er geen vreemde misverstanden zijn ontstaan. Ook door tekeningen kunnen kinderen veel informatie overdragen.

Als leerlingen feitelijke onzin verkondigen grijpt u in. Bijvoorbeeld door te zeggen dat u niet helemaal zeker weet of dit zo zit – kan iemand dat nog even goed uitzoeken? Of door te vragen waar de leerling dat gelezen heeft, en dan samen nog even goed te kijken.

Tom & Inge Episode 5: Vrienden met problemen

verhaallijn	sleutelvragen	leeractiviteiten	materialen	organisatie
<p>Met Inge en Tom gaat het heel goed. Ze zijn na vijf maanden nog steeds gek op elkaar. Ze gaan niet met elkaar naar bed, daar vinden ze het veel te vroeg voor. Er zijn zoveel andere leuke dingen die je samen kunt doen! Hun vrienden zijn niet allemaal zo gelukkig. Ze hebben soms flinke problemen met relaties en seksualiteit. Inge en Tom willen hen graag helpen. Ze praten veel met hen.</p>	<p>sleutelvragen</p> <ul style="list-style-type: none"> - denk je dat dit echt een probleem is, of is het normaal dat je dit meemaakt? - er zijn altijd meerdere oplossingen; welke oplossingen zou je voor dit probleem kunnen bedenken? - wat zou je kunnen doen als je zelf dit probleem hebt? - vaak is het verstandig om hulp te vragen; waar zou je hulp kunnen krijgen voor dit probleem? - welke vriend of vriendin zouden jullie willen proberen te helpen? - hoe zou deze vriend of vriendin zich voelen? - hoe zou je kunnen laten merken dat je meeleeft? - wat zou je in een gesprek kunnen zeggen? - wie van jullie twee wil de vriend of vriendin spelen? - hoe zou het gesprek kunnen beginnen? - welke complimenten hebben we over dit gesprek? - welke tips? - wat voor problemen zouden vrienden van Tom en Inge nog meer kunnen hebben? - hoe zouden we hen kunnen helpen? - wie speelt wie? 	<p>samen een van de <u>problemen bespreken</u></p> <p>problemen verdelen</p> <p>inleven</p> <p>gesprek voorbereiden met vragen op kaartje</p> <p>gesprekken voeren in korte <u>rollenspelen</u></p> <p>nabespreken</p> <p>brainstorm problemen op kaartjes zetten</p> <p>gesprek voorbereiden</p> <p>gesprek spelen</p>	<p><u>kaartjes met problemen</u> (kopieerblad)</p> <p><u>kaartjes met problemen</u> (kopieerblad)</p> <p>lege kaartjes met vragen</p>	<p>hele klas</p> <p>hele klas</p> <p>tweetal</p> <p>tweetal, klas kijkt</p> <p>hele klas</p> <p>hele klas</p> <p>tweetal</p>

Tom & Inge Episode 5: Vrienden met problemen (vervolg)

verhaallijn	sleutelvragen	leeractiviteiten	materialen	organisatie
Voor sommige problemen weet je niet direct een oplossing. Gelukkig is er een vertrouwenspersoon die we om raad kunnen vragen. De klas voert een gesprek met deze deskundige (of met de schoolarts of iemand van de GGZ.)	<ul style="list-style-type: none"> - voor welke problemen hebben wij nog geen oplossingen? - op welke vragen hebben wij nog geen antwoorden? - wat zouden jullie ervan vinden als we hiervoor de vertrouwenspersoon in de klas uitnodigen? - hoe zouden we dit kunnen doen? - welke vragen zouden wij aan de interne contactpersoon willen stellen? - in welke volgorde zouden we dat het beste kunnen doen? - wie stelt welke vraag? - wie noteert de antwoorden? - wie bedankt na afloop? - welke belangrijke dingen zijn we te weten gekomen? - wie kan dit uitwerken voor het wandfries? 	<p>klassengesprek</p> <p><u>deskundige uitnodigen</u></p> <p><u>gesprek met deskundige</u> voorbereiden</p> <p>gesprek voeren</p> <p>resultaten gesprek bespreken</p> <p>resultaten gesprek verwerken (kan ook door elke leerling een tekst te laten maken)</p>	<p>deskundige (en evt. tolk)</p> <p>kleine attentie</p>	<p>hele klas</p> <p>tweetal (NB ruim op tijd tolk en deskundige reserveren!) hele klas</p> <p>hele klas</p> <p>hele klas</p> <p>een of twee leerlingen</p>

Toelichting bij episode 5

Vorbereiding

- Kopieer de bladen 8.3 op stevig papier en knip de kaartjes uit.

Benodigdheden

- Kopieerbladen 8.3 met problemen

Rollenspel

Het gaat hier om korte rollenspelen waarin de ene leerling de vriend/in met de problemen speelt, en de ander Tom of Inge speelt. Die luistert, stelt vragen en probeert te helpen. Belangrijkste doel is dat leerlingen leren praten over problemen en telkens weer nadenken waar ze voor dit probleem hulp kunnen vragen – verwacht dus geen goede hulpverleningsgesprekken!

Een vaste procedure voor de gesprekken maakt het voor leerlingen makkelijker. Bijvoorbeeld zo:

De vriend/in zit op een stoel en kijkt moeilijk.
Inge gaat erbij zitten en vraagt: 'Wat is er aan de hand?'.
De vriend/in vertelt wat er aan de hand is.
Inge laat merken dat ze meeleeft.
Inge stelt vragen.
De vriend/in antwoordt.
Inge geeft tips voor oplossingen.
Inge vertelt waar je hulp kunt krijgen.
De vriend/in vertelt of hij/zij daar wat aan heeft.

De aandachtspunten voor Tom en Inge zijn dan:

1. vraag wat er aan de hand is.
2. laat merken dat je meeleeft
3. stel vragen
4. geef tips
5. vertel waar je hulp kunt krijgen

Laat alle leerlingen een keer Tom of Inge spelen, en een keer een vriend of vriendin met een probleem. U kunt ze zelf een probleem laten uitzoeken.

Deskundige uitnodigen

Als u een deskundige in de klas uitnodigt is het fantastisch om te zien hoe uw leerlingen in gesprek raken met een 'echte' deskundige als zij zelf veel van het onderwerp weten. Het wordt echt een gesprek van deskundigen onder elkaar. De timing is heel belangrijk: niet te vroeg, pas als de leerlingen voldoende vragen of genoeg verstand van zaken hebben.

Denk niet te snel dat een deskundige niet zal komen: de ervaring leert dat hoe hoger de VIP is, hoe leuker hij of zij het vindt om eens achter het bureau vandaan te komen. Wel is het verstandig zelf vroegtijdig de expert te benaderen en een datum vast te leggen. Laat de leerlingen vooral ook zelf sms-en, mailen of een brief versturen – dat is een prima oefening. Bereid het gesprek met ze voor door ze vragen te laten bedenken en af te spreken hoe ze hun eigen werk gaan presenteren. Zie ook bij: gesprek met deskundige.

In dit ontwerp is het erg mooi om de eigen interne contactpersoon uit te nodigen. Dat zorgt er meteen voor dat leerlingen snappen wat deze doet, en waar ze hem of haar kunnen vinden als dat nodig mocht zijn.

Gesprek met deskundige

Zorg dat leerlingen alleen goed voorbereid een gesprek gaan voeren. Kijk tijdens de voorbereiding even mee of de leerlingen niet alleen ja/nee-vragen bedenken. Vragen naar een mening geeft veel meer informatie.

Misschien vindt u het nodig om het gesprek extra voor te bereiden. Bijvoorbeeld zo:

- Hoe gaan we dit gesprek aanpakken? Welke dingen moeten we daarvoor afspreken?

zonnodig gevolgd door:

- Hoe gaan jullie je voorstellen? Wie doet dat?
- Wat ga je hem of haar vragen?
- Wie stelt de vragen?
- Wie leidt het gesprek en laat doorpraters stoppen?
- Wie bedankt na afloop?
- Wie schrijft alles op?

Wie wil kan een gerichte training geven door de gesprekken te oefenen en na te bespreken. Vooral 'goed luisteren en doorvragen' verdienen daarbij extra aandacht geven. Misschien is het mogelijk dit in een taalles onder te brengen.

Wees er tijdens het bezoek alert op dat de expert het verhaal niet overneemt van de leerlingen: reageren op vragen is prima, college geven is niet de bedoeling. Vooral voorlichters vinden dit erg moeilijk, die moet je bij wijze van spreken regelmatig op hun tenen gaan staan.

Tom & Inge Episode 6: Een half jaar verkering

verhaallijn	sleutelvragen	leeractiviteiten	materialen	organisatie
Tom en Inge hebben nu al een half jaar verkering. Dat willen ze vieren! Ze organiseren samen een feest. De klas organiseert een eigen feestje, mogelijk ook voor andere leerlingen.	<ul style="list-style-type: none"> - zullen wij als klas ook zo'n leuk feest houden? - wie zouden we daarbij willen uitnodigen? - wat zouden we kunnen doen om er een echt feest van te maken? - hoe zouden we voordat het feest begint aan de ouders kunnen laten zien wat wij allemaal gemaakt en geleerd hebben? 	<p>klassengesprek</p> <p>brainstorm op bord</p>		<p>hele klas</p> <p>hele klas</p>
Voordat het feest begint presenteren ze aan hun gasten en hun ouders de resultaten van hun werk.	<ul style="list-style-type: none"> - wat zouden we aan de ouders kunnen presenteren? - in welke volgorde? - hoe maken we de presentatie boeiend? - wie presenteert wat? - hoe zouden we onze gasten kunnen uitnodigen? - hoe kunnen we dat doen? - wat zou er in de uitnodiging moeten staan? - in welke volgorde? - hoe maken we er een mooie uitnodiging van? - welke tips hebben we voor elkaar? - welke complimenten hebben we over deze presentatie? - welke tips? - wat voor voorbereidend werk moeten we nog doen? - wie doet wat? 	<p>presentatie voorbereiden</p> <p>uitnodiging maken</p> <p>presentatie oefenen</p> <p>taken verdelen voorbereidend werk</p>	<p>gekleurd papier tekenmaterialen computer</p> <p>materialen van het wandfries</p>	<p>hele klas</p> <p>individueel</p> <p>hele klas</p> <p>hele klas tweetallen</p>

Tom & Inge Episode 6: Een half jaar verkering (vervolg)

verhaallijn	sleutelvragen	leeractiviteiten	materialen	organisatie
<p>Elk kind krijgt een zwart-witkopie van het zelfgemaakte Puberboek.</p> <p>Daarna hebben de kinderen hun feestje.</p> <p>En kunnen de ouders met een leerkracht of deskundige verder praten over de seksuele ontwikkeling & opvoeding van hun kinderen.</p>		<p>presentatie en feest ouders praten door met deskundige</p>	<p>versiering hapjes, drankjes spelletjes</p>	<p>hele klas</p>
<p>Na afloop kijken de kinderen terug op de presentatie en de rest van hun werk.</p>	<p>- hoe kijken we terug op de presentatie en de rest van ons werk?</p> <p>- waar zijn we tevreden over?</p> <p>- wat pakken we een volgende keer anders aan?</p>	<p>terugkijken</p>		<p>hele klas</p>

Toelichting bij episode 6

Presentatie

Een goed gelukte groepspresentatie voor publiek geeft uw klas een gevoel van trots en saamhorigheid. De voorbereiding van zo'n presentatie hoeft niet heel ingewikkeld te zijn. Eigenlijk hoeven de leerlingen niet echt iets extra's te oefenen als u ze helpt gewoon te vertellen wat ze hebben gedaan. Kijk even mee hoe een ervaren docent dat in kleine stapjes doet zonder er veel tijd aan te besteden. Als haar klas aan een groot publiek presenteert zit ze zelf rustig toe te kijken en loopt de presentatie als een trein.

- 1 het hele verhaal op een rijtje
Eerst vraag ik de klas: hoe zijn we ook alweer begonnen, wat gebeurde er eerst, en wat hebben we daarna gedaan. Zo gaan we samen het hele verhaal chronologisch langs, en ik zet de stappen op het bord. Het wandfries helpt hierbij.
- 2 taken verdelen
Dan vraag ik welk tweetal welke stap zou willen presenteren. De namen schrijf ik achter de stappen op het bord. Als de groep klein is, presenteert elk tweetal meerdere stappen.
- 4 brainstormen
De tweetallen vraag ik dan samen te brainstormen over wat ze zouden kunnen vertellen en laten zien. Ik laat ze dat puntsgewijs opschrijven.
- 5 overlap en hiaten
In de volgorde van het verhaal laat ik de tweetallen dan hun punten voorlezen. Samen halen we de overlap eruit en kijken we waar we nog dingen missen.
- 6 voorbereiden
Dan vraag ik de tweetallen hun presentatie voor te bereiden. Opschrijven wat ze willen zeggen, dat samen oefenen tot iedereen het goed in het hoofd heeft. Ook zoeken of maken ze dan iets wat ze als illustratie kunnen laten zien. De eisen vertel ik erbij: zo dat mensen het uit de verte nog kunnen zien, dus flink groot en met hele grote letters.
- 7 oefenen
Pas als dit klaar is gaan we met elkaar een of twee keer oefenen. Dan gaat het vooral om de goede volgorde, goed kijken naar het publiek en duidelijk gebaren. En daarna loopt het meestal vanzelf.

jezelf mooi maken	elkaar een cadeautje geven
zorgen dat je schoon en fris bent	een kaartje schrijven
hand in hand lopen	een compliment geven
een romantische e-card versturen	bij elkaar gaan staan buiten
Sms-en	met elkaar praten over problemen

met elkaar praten over school	naar elkaar kijken
bloedbroeders worden	Valentijnskaart sturen
gedicht schrijven	mooi hart tekenen of maken
vriendschapsketting dragen	naar elkaar lachen
naar elkaar knipogen	samen op de bank tv kijken

met elkaar dansen	elkaars haar strelen
samen computeren	tongzoenen
in elkaars nek kriebelen	arm om elkaars schouder
vriendschapsringen dragen	zoenen
samen gaan zwemmen	onder elkaars kleren voelen

in zwembad tegen elkaar liggen	elkaar uitkleden
samen winkelen	bloot tegen elkaar aanliggen
met vrienden uitgaan	bloot met elkaar zoenen
samen naar de bioscoop	elkaars blote lijf strelen
elkaars blote lijf zoenen	met elkaar naar bed gaan

seks met elkaar hebben	iets liefs tegen elkaar zeggen
liefdesbrief schrijven	

**Fatima is heel erg verliefd.
Ze mag geen verkering van haar vader.**

1. Vind je dit echt een probleem? Of is het normaal?
2. Welke oplossingen kun je bedenken?
3. Stel dat je het zelf meemaakt. Wat zou jij doen?
4. Waar kun je hulp krijgen?

**Janneke is seksueel misbruikt.
Ze durft het aan niemand te vertellen**

1. Vind je dit echt een probleem? Of is het normaal?
2. Welke oplossingen kun je bedenken?
3. Stel dat je het zelf meemaakt. Wat zou jij doen?
4. Waar kun je hulp krijgen?

**Marieke heeft last van een jongen uit haar klas.
Hij knijpt in haar borsten en in haar billen.
Ze wil dat niet.**

1. Vind je dit echt een probleem? Of is het normaal?
2. Welke oplossingen kun je bedenken?
3. Stel dat je het zelf meemaakt. Wat zou jij doen?
4. Waar kun je hulp krijgen?

**De voetbaltrainer wil dat Joost hem aftrekt.
Joost durft het aan niemand te vertellen.**

1. Vind je dit echt een probleem? Of is het normaal?
2. Welke oplossingen kun je bedenken?
3. Stel dat je het zelf meemaakt. Wat zou jij doen?
4. Waar kun je hulp krijgen?

**Joris (15) is verliefd op een jongen.
Joris durft thuis niks te zeggen.**

1. Vind je dit echt een probleem? Of is het normaal?
2. Welke oplossingen kun je bedenken?
3. Stel dat je het zelf meemaakt. Wat zou jij doen?
4. Waar kun je hulp krijgen?

**Janice (13) heeft een nieuwe vriend van 16.
De vriend wil met Janice naar bed.
Janice is bang dat haar vriend het uitmaakt.**

1. Vind je dit echt een probleem? Of is het normaal?
2. Welke oplossingen kun je bedenken?
3. Stel dat je het zelf meemaakt. Wat zou jij doen?
4. Waar kun je hulp krijgen?

**Maria (17) is bang dat ze zwanger is.
Wat kan ze doen?**

1. Vind je dit echt een probleem? Of is het normaal?
2. Welke oplossingen kun je bedenken?
3. Stel dat je het zelf meemaakt. Wat zou jij doen?
4. Waar kun je hulp krijgen?

**Joke krijgt vervelende seksberichten op MSN.
Wat kan ze doen?**

1. Vind je dit echt een probleem? Of is het normaal?
2. Welke oplossingen kun je bedenken?
3. Stel dat je het zelf meemaakt. Wat zou jij doen?
4. Waar kun je hulp krijgen?

**Karien krijgt porno filmpjes op MSN.
Een jongen maakt die met zijn eigen webcam.
Karien vindt het erg vervelend.**

1. Vind je dit echt een probleem? Of is het normaal?
2. Welke oplossingen kun je bedenken?
3. Stel dat je het zelf meemaakt. Wat zou jij doen?
4. Waar kun je hulp krijgen?

Jongens pesten Peter in de klas.

De jongens maken steeds vieze gebaren.

De leraar merkt het niet.

1. Vind je dit echt een probleem? Of is het normaal?
2. Welke oplossingen kun je bedenken?
3. Stel dat je het zelf meemaakt. Wat zou jij doen?
4. Waar kun je hulp krijgen?

Musta wil zijn verkering uitmaken.

Musta weet niet hoe dat gaat.

1. Vind je dit echt een probleem? Of is het normaal?
2. Welke oplossingen kun je bedenken?
3. Stel dat je het zelf meemaakt. Wat zou jij doen?
4. Waar kun je hulp krijgen?

De groepsleider trekt Marian op zijn schoot.

De groepsleider voelt aan haar borsten.

Marian wil dit niet.

1. Vind je dit echt een probleem? Of is het normaal?
2. Welke oplossingen kun je bedenken?
3. Stel dat je het zelf meemaakt. Wat zou jij doen?
4. Waar kun je hulp krijgen?

Planningsformulier groep 8

Lesactiviteiten	Opmerkingen	
	Datum activiteit	
Episode 1 Tom en Inge		
Episode 2 Ik-ben-ik kistje		
Episode 3 Verkering!		
Episode 4 Het puberboek		
Episode 5 Vrienden met problemen		
Episode 6 Een half jaar verkering		

